
9. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih

VARSTVOSLOVJE
leto 2023
letn. 25
str. 1–6

Natalija Žarn

O KONFERENCI

Programska skupina Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru »Varnost v lokalnih skupnostih« je v sodelovanju z Mestno občino Kranj, Skupnostjo občin Slovenije in slovensko policijo organizirala 9. Nacionalno konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih 7. novembra 2023.

Programsko skupino vodi prof. dr. Gorazd Meško, kot raziskovalci pa na programu sodelujejo prof. dr. Igor Bernik, izr. prof. dr. Aleš Bučar Ručman, izr. prof. dr. Miha Dvojmoč, izr. prof. dr. Katja Eman, doc. dr. Vanja Erčulj, izr. prof. dr. Benjamin Flander, izr. prof. dr. Rok Hacin, Iza Kokoravec, prof. dr. Branko Lobnikar, doc. dr. Maja Modic, izr. prof. dr. Kaja Prislán Mihelič, prof. dr. Andrej Sotlar, prof. dr. Bojan Tičar in pred. Bernarda Tominc. Delo Programske skupine sofinancira Javna agencija za znanstveno raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS; raziskovalni program P5-0397, 2019–2024).

Fakulteta za varnostne vede letos praznuje 50. obletnico obstoja. Več kot eno petino celotnega obdobja fakultete raziskovalci načrtno in poglobljeno preučujejo različne vidike varnosti v lokalnih skupnostih (CRP – Občutki ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih 2010–2012, PS VLS 2015–2018 in PS VLS 2019–2024). Vsebine raziskovanja so vključene v pedagoško delo, od leta 2017 dalje je vsako leto organizirana mednarodna študentska konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih (Meško in Hacin, 2023).

Predhodne nacionalne konference so se odvile v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi v Ljubljani (2015), Murski Soboti (2016), Novem mestu (2017), Slovenski Bistrici (2018), Novi Gorici (2019), Ljutomeru (2020, online), Podčetrtku (2021, online) in Celju (2022) (Meško in Hacin, 2023).

Letošnja konferenca je predstavljala dobre prakse, aktualne teme in raziskovanje varnosti v lokalnih skupnostih v zadnjem desetletju. Namenjena je bila vsem posameznikom in institucijam, ki se vsakodnevno srečujejo z odgovorno nalogo zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih ali pa skrbijo za doseganje in uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov ter si želijo soočenje teoretičnih spoznanj s potrebami prakse.

Pri pisanju letošnjih prispevkov so se raziskovalcem Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru pridružili kolegice in kolegi s Policijske uprave Kranj, Mestne občine Kranj, Nacionalnega inštituta za javno zdravje, Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti

in Inštituta za izseljenstvo in migracije Univerze v Novi Gorici (Meško in Hacin, 2023).

VSEBINSKI POUČENI KONFERENCE

Na otvoritvi konference so bili uvodni govorniki prof. dr. Igor Bernik, dekan Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, Janez Černe, podžupan Mestne občine Kranj, in Boštjan Poklukar, minister za notranje zadeve.

Konferenca se je nadaljevala z uvodno predstavitvijo prof. dr. Gorazda Meška z naslovom *Primerjava med študijami o varnosti v lokalnih skupnostih v letih 2011, 2017 in 2022 – perspektive prebivalcev in policistov*. V samem prispevku je predstavil preliminarne ugotovitve analiz podatkov iz študij v 24 lokalnih skupnostih in na 24 policijskih postajah v Sloveniji v letih 2011, 2017 in 2022. Rezultati so bili predstavljeni in razloženi v dveh skupinah (tiste, kjer ni statistično pomembnih razlik, in tiste, kjer obstajajo statistično pomembne razlike med leti zbiranja podatkov). Med prebivalci ni statistično pomembnih razlik v zaznavanju vandalizma in pripravljenosti prebivalcev na sodelovanje, med policisti pa ni statistično pomembnih razlik glede beračev, nepravilnega parkiranja in vlomov. Priporočilo avtorja je, da bi bilo smotno več investirati v preventivne dejavnosti in ozaveščanje občanov. Pri prebivalcih glede problematičnosti izstopa naraščanje vrednosti pri turistih in pripadnikih drugih narodnosti in kultur. Policisti menijo, da se povečuje pojavnost tatvin, risanja grafitov in točenja alkoholnih pijač pijanim osebam. Policija je po njihovem mnenju uspešnejša pri zagotavljanju javnega reda in miru itd. Tako prebivalci kot policisti ugotavljajo, da se manjša brezposelnost in revščina ter da je opaziti zmanjšanje gospodarskega nazadovanja. Avtor opozarja, da je treba opraviti še vrsto dodatnih analiz, da bi dobili boljši vpogled v dinamiko med različnimi dejavniki.

Prva tematska sekcija se je imenovala *Iz prakse in aktualne teme*. V njej je bilo predstavljenih pet prispevkov. V nadaljevanju bomo na kratko povzeli vsebino samih predstavitev prispevkov.

V prispevku z naslovom *Interaktivna vloga družbenih omrežij pri zagotavljanju varnosti na Policijski upravi Kranj* so avtorji Roland Brajič, Matjaž Završnik in Maša Šemrov predstavili, kako policijske organizacije uporabljajo sodobno tehnologijo za podporo operativnemu delu policije za namen učinkovitejšega upravljanja in izkoriščanja potenciala množičnih podatkov. Družbena omrežja uporabljajo človek v vseh starostnih obdobjih, s tem pa se širi krog samih uporabnikov. Ključno vlogo pri uresničevanju poslanstva policijskega dela v skupnosti, ki je delati z ljudmi in za ljudi, igra interaktivna vloga družbenih omrežij. S tem je povečana vidnost in prisotnost policije v lokalnem okolju, s tem pristopom pa Policijska uprava Kranj prispeva k višji stopnji občutka varnosti prebivalcev.

V naslednjem prispevku z naslovom *Uporaba prepovedanih drog in njena problematika v Sloveniji* so avtorice Katja Rostohar, Ines Kvaternik in Mateja Jandl opozorile, da uporaba prepovedanih drog v Sloveniji narašča. Zaradi tega se spreminjajo vzorci in načini uporabe prepovedanih drog, pojavljajo se nove droge in posledično nove oblike zasvojenosti. Najpogosteje uporabljena droga med splošnim prebivalstvom je konoplja, poleg tega narašča tudi uporaba

stimulansov. Uporaba prepovedanih drog je v Sloveniji še vedno pomemben javnozdravstveni problem, zato bi bilo treba obstoječe programe pomoči zasvojenim s prepovedanimi drogami kadrovsko okrepiti in nadgraditi z novimi programi (prostori za nadzorovano uporabo prepovedanih drog, namestitveni programi za uporabnike prepovedanih drog itd.).

V prispevku z naslovom *Reševanje problematike zasvojenosti in njen vpliv na varnost in zadovoljstvo občanov Mestne občine Kranj* je avtorica Manja Vovk opozorila na dejstvo, da sta varnost in zadovoljstvo prebivalcev odvisna tudi od reševanja problematike zasvojenosti. Zato so tako preventivni kot kurativni programi nujno potrebni tudi v prihodnosti. Same preventivne programe, ki se izvajajo po vrtcih in šolah, so visoko ocenili učenci, dijaki, učitelji in starši. Pomembni pa so tudi kurativni programi, da čim več uporabnikov prepovedanih drog najde pot iz zasvojenosti in zopet postanejo koristni udeleženci družbe.

Četrty prispevek z naslovom *Vključevanje priseljencev in njihovih potomcev v življenje v lokalnih skupnostih* avtorjev Marine Lukšič Hacin, Jureta Gombača in Aleša Bučarja Ručmana govori o tem, da so mednarodne migracije nekaj povsema običajnega, saj številnim posameznikom omogočijo udeležanje svojih potencialov. Razlikujejo se prakse držav, kako pristopajo k sami problematiki migracij, saj nekatere izmed njih prepoznajo njihov veliki potencial kot prispevek k odpravljanju težav na trgu dela in premoščanju demografskih izzivov, s katerimi se sooča večina izmed najrazvitejših držav. Obstajajo pa tudi države, ki migracije zavirajo. Najpomembnejše je, da so migranti vključeni tako v ekonomsko kot tudi v družbeno in kulturno življenje v lokalni skupnosti, kjer živijo.

Naslov petega prispevka v tej tematski sekciji je bil *Prestopništvo in viktimizacija med mladoletniki na Gorenjskem*. Avtorja Iza Kokoravec in Gorazd Meško sta predstavila rezultate mednarodne samonaznaitvene študije o mladoletniškem prestopništvu in viktimizaciji (ISR4), ki jo je izvedla raziskovalna ekipa s Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v okviru Programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih. Sami rezultati raziskave kažejo, da je viktimizacija med mladoletniki precej pogosta. Glede viktimizacije na Gorenjskem izstopajo fizična kazen staršev, tatvina in spletne grožnje. Kar se tiče pa prestopniškega vedenja, je najpogostejše dejanje tatvina iz trgovine in nošenje orožja. Rezultati same raziskave so lahko uporabljeni za potrebe razvoja in oblikovanja ciljnih programov za zmanjšanje viktimizacije in prestopništva med mladoletniki. Služijo pa lahko tudi kot osnova za razvoj preventivnih ukrepov in politik.

Druga tematska sekcija se je imenovala *Raziskovanje v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2019–2024) – I*. V njej je bilo predstavljenih pet prispevkov.

V prvem prispevku z naslovom *Varnost uporabe kibernetskega prostora in vloga družbenega nadzorstva v ruralnem okolju v dobi umetne inteligence* je avtor Igor Bernik poudaril, da se zaradi hitrega razvoja tehnologije, tako na področju umetne inteligence in kibernetskega prostora kot tudi prehoda v Družbo 5.0, v naš vsakdanji prostor prenašajo inovacije in izzivi s samo varnostjo uporabe kibernetskega prostora. Sama varnost uporabe kibernetskega prostora je v ruralnih okoljih najpomembnejša zaradi zagotavljanja zasebnosti, zaščite osebnih podatkov in za ohranjanje integritete teh okolij. Varnejšo uporabo kibernetskega

prostora v ruralnih okoljih lahko dosežemo z izobraževanjem uporabnikov, uporabo tehnoloških ukrepov, vzpostavitvijo ustrezne zakonodaje in odgovornim družbenim nadzorom.

V drugem prispevku z naslovom *Zaznavanje varnostnih pojavov v slovenskih občinah: Je slovensko javno mnenje še vedno stabilno?* sta avtorja Bernarda Tominc in Andrej Sotlar poudarila, da slovenska javnost ne sledi vedno mnenju politike o varnostnih temah. Te teme so migranti in begunci, kibernetске grožnje in nasilje v družini. Za pripravo ocen ogroženosti družbe so poleg statističnih podatkov in raziskav pomembne tudi raziskave javnega mnenja, saj se lahko z njihovo pomočjo identificirajo potencialne nevarnosti, tveganja in grožnje. Čeprav se prebivalci Slovenije po zadnjih raziskavah počutijo varne, oblikovalci politik in izvajalci nalog s področja zagotavljanja varnosti ne smejo zanemariti mnenja javnosti o varnostnih problemih. Največji varnostni grožnji po mnenju prebivalcev Slovenije sta brezposelnost in revščina, vendar sta v letu 2023 ti grožnji upadli, kar je verjetno posledica gospodarske rasti.

V tretjem prispevku z naslovom »*Vaške straže*« v Sloveniji: *ad hoc* (pravna) analiza odziva policije in drugih pristojnih organov je avtor Benjamin Flander izpostavil problematiko vigilantizma in kako se različno obravnavajo vigilantske skupine. Policija se je na »vaške straže« v Ivančni Gorici odzvala drugače, kot pred leti v primeru Štajerske varde. Čeprav pripadniki vaških straž ne nosijo (imitacij) orožja in uniform, nimajo organiziranih urjenj ipd., policija nasprotuje tovrstnim varnostnim iniciativam. Zbiranje in združevanje z namenom izvajanja dejavnosti, ki so opredeljene kot naloge policije, je prepovedano, zato jih bo policija preprečila in sankcionirala. Vprašanje »vaških straž« je v slovenski zakonodaji še vedno nedorečeno.

V četrtem prispevku z naslovom *Pravna ureditev prekrškov zoper javni red in mir v občinah de lege lata, de lege ferenda* je avtor Bojan Tičar govoril o sankcioniranju prekrškov s področja javnega reda in miru. Samo sankcioniranje je v pristojnosti državnih in občinskih varnostnih organov. Policija je splošno pristojna za celotno državo, občinski redarji pa so krajevno pristojni za območja svojih občin. Zakonske pristojnosti občinskih redarstev so po sedaj veljavni zakonodaji izrecno določene in obsegajo nadzor nad nedostojnim vedenjem, beračenjem na javnem mestu, uporabo nevarnih predmetov, poškodovanjem uradnega napisa, oznake ali odločbe, pisanjem po objektih, vandalizmom, nedovoljenim kampiranjem, nedovoljeno uporabo živali in neupoštevanjem zakonitega ukrepa uradne osebe. Občinsko redarstvo mora za preostale prekrške ravnati po Zakonu o občinskem redarstvu in Zakonu o prekrških.

V petem prispevku z naslovom *Fizična in socialna (ne)urejenost bivalnega okolja v Sloveniji – longitudinalna perspektiva* je avtorica Vanja Erčul predstavila rezultate longitudinalne raziskave, ki je bila izvedena v okviru raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih v letih 2011, 2017 in 2022. Poznamo dve vrsti (ne)urejenosti okolja, in sicer fizično in socialno. V Sloveniji je prišlo v letih raziskovanja do razlik v zaznavanju socialne neurejenosti okolja, razlik v fizični neurejenosti okolja ni. Zaznavanje fizične neurejenosti okolja prebivalcev Mestne občine Kranj se je čez leta gibalo drugače kot v preostalih slovenskih občinah.

Tretja tematska sekcija se je imenovala *Raziskovanje v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2019–2024) – II*. V njej je bilo predstavljanih šest prispevkov.

V prvem prispevku z naslovom *Stališča prebivalcev do dela policije v ruralnem okolju* sta avtorici Kaja Prislan Mihelič in Maja Modic predstavili dejstvo, da stališča prebivalcev do dela policije predstavljajo pomemben vir podatkov za ocenjevanje uspešnosti policijske dejavnosti. Z raziskavo sta ugotavljali mnenje prebivalcev v ruralnih okoljih o delu policije, kako ocenjujejo njeno delo pri opravljanju temeljnih policijskih nalog in izpolnjevanju osnovnih odgovornosti. Sami rezultati raziskave kažejo, da so prebivalci v povprečju zadovoljni z delom policije, najbolj so zadovoljni z odzivnostjo in dostopnostjo policistov ter njihovo prisotnostjo na terenu. Po njihovem mnenju je policija najmanj uspešna pri preprečevanju kriminalitete, enakopravni obravnavi vseh državljanov in odkrivanju storilcev kaznivih dejanj.

V drugem prispevku z naslovom *Samozaznava legitimnosti policistov v treh časovnih obdobjih* se je avtor Rok Hacin osredotočil na zaznavo lastne legitimnosti pri policistih v različnih časovnih obdobjih. Rezultati raziskave so pokazali v različnih časovnih obdobjih statistično pomembne razlike v samozaznavi legitimnosti policistov, odnosih med policisti, zaznavi postopkovne pravičnosti nadrejenih in zaznavi legitimnosti pri prebivalcih. Na zaznavo lastne legitimnosti pri policistih vplivajo čas in zunanji dejavniki. Sama zaznava pri policistih je naraščala skozi celotno obdobje. Delovanje policistov v kriznih razmerah je vplivalo na tesnejše odnose s sodelavci kot tudi na zaznavanje poštenosti nadrejenih oseb.

V tretjem prispevku z naslovom *Slovensko podeželje in ekološka kriminaliteta* sta avtorja Katja Eman in Gorazd Meško predstavila stališča prebivalcev o ekološki kriminaliteti na podeželju v letih 2021 in 2022. Rezultati raziskave so pokazali, da anketirani prebivalci zaznavajo kot problematične oblike nezakonitih dejanj zoper okolje odlaganje odpadkov, onesnaževanje in ogrožanje pridelkov ter mučenje živali in uničevanje gozdov. Manj problematične oblike pa so po njihovem mnenju gojenje nezakonitih pridelkov oziroma proizvodnjo drog ter nezakonit lov in ribolov. Z vidika prevencije je najboljša metoda situacijska prevencija, kjer se pozornost s storilca preusmeri na varovano dobrino tako, da se storilcu onemogoči ali oteži dostop do le-te.

V četrtem prispevku z naslovom *Posebnosti naročanja detektivskih storitev v lokalnih skupnostih – analiza primera slovenske občine* je avtor Miha Dvojmoč govoril o zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti, saj se s pluralizacijo policijske dejavnosti na lokalni ravni v sam proces zagotavljanja varnosti vključujejo tudi detektivi. Naročanje detektivskih storitev v lokalnih skupnostih je kompleksen proces, ki zahteva premišljeno upravljanje in nadzor. Lokalne skupnosti najpogosteje naročajo detektivske storitve za preiskovanje deviantnih ravnanj ter varovanje javne varnosti. Lokalne skupnosti je treba izobraziti o prednostih, ki jih detektivi s svojim delom prinašajo lokalni varnosti, predvsem pa omogočiti izenačitev možnosti delovanja detektivov v javnem sektorju.

V petem prispevku z naslovom *Večfunkcionalnost Slovenske vojske v očeh prebivalcev in policistov* sta avtorja Andrej Sotlar in Bernarda Tominc predstavila slovensko javno mnenje glede zaupanja v Slovensko vojsko. Prebivalci so Slovenski

vojski zelo naklonjeni, kar ji daje tudi močno legitimnost. Le-to je gradila predvsem na mirovnih operacijah, v zadnjem času pa na udeleževanju na področju zaščite in reševanja (požari v naravnem okolju, poplave). Tako prebivalci kot policisti najbolj podpirajo Slovensko vojsko v funkciji pomoči ob naravnih in drugih nesrečah. Opozorila sta tudi na pomembno nalogo političnih odločevalcev, saj so oborožene sile pričakovano pragmatične, in jasno razmejitev nalog med policijo in vojsko kot predpogoj za legitimnost obeh varnostnih institucij.

V šestem prispevku z naslovom *Potrebe po izboljšanju varnosti v občinah* sta avtorici Maja Modic in Kaja Prislán Mihelič povedali, da obstajajo razlike v zaznavah prebivalcev v urbanih in ruralnih okoljih glede varnostnih ukrepov. Prebivalci ruralnih okolij imajo večjo potrebo po povezanosti med prebivalci in boljši urejenosti okolja, kjer živijo, medtem ko prebivalci v urbanih okoljih bolj podpirajo okrepitev dela policije in občinskih redarjev ter ukrepe za zagotavljanje večje varnosti v prometu in varnejših površin. Področja, ki jim prebivalci pripisujejo prednost, so ustrezno kaznovanje kršiteljev, varnost v prometu in ureditev javnih površin ter ozaveščanje in izobraževanje o varnosti.

V zaključni razpravi, ki sta jo moderirala doc. dr. Maja Modic in izr. prof. dr. Rok Hacin, je bilo postavljenih nekaj vprašanj glede romske problematike in državljskega samovarovanja. Doc. dr. Maja Modic je v zaključnih mislih izpostavila sodelovanje med praktiki in strokovnjaki oz. raziskovalci s področja varnosti, prof. dr. Gorazd Meško pa je izpostavil dejstvo, da prebivalci vedno bolj doživljajo tujce kot vir nevarnosti in da je medijsko predstavljanje tega drugačno od rezultatov raziskovanja. Izziv za raziskovalce je empirična študija na območjih, kjer se zaznavanje ogroženosti povečuje. S povabilom na naslednjo, že 10. nacionalno konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih, se je zaključila letošnja 9. konferenca.

V okviru konference je bil v elektronski in tiskani obliki izdan konferenčni zbornik (Meško in Hacin, 2023) (<https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/822>). Dodatne informacije o sami konferenci in povezava do programa so na voljo na uradni spletni strani konference (<https://www.fvv.um.si/psvls/9-konferenca.html>).

UPORABLJENI VIRI

Meško, G. in Hacin, R. (ur.). (2023). *9. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih – dobre prakse, aktualne teme in raziskovanje varnosti v lokalnih skupnostih v zadnjem desetletju*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.